СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 136. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 14-го червня 1938. No. 136. Jersey City, N. J., Tuesday, June 14, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

ЖАЛІБНА АКАДЕМІЯ В ПАМЯТЬ ПОЛК. КОНОВАЛЬЦЯ

НЮ ЙОРК. — Заходами Окружної Управи О. Д. В. У. відбулася в неділю, 12. червня, в Стайвесант Гай Скул жалібна академія, присвячена памяті полк. Евгена Коновальця. На сцені були два портрети покійника. На більшім виднів напис „Слава Вождові О.У.Н." Менший був прибраний квітами. Свято розпочав і закінчив виступ хору укр. греко-кат. церкви св. Юра, під проводом Т. Онуфрика. При відкритті і закінченні виставлено на сцені багато прапорів: українських і американських. Святом проводив М. Леськів, що у вступнім слові підніс трикратне „Слава погиблому вождові". Святочну бесіду виголосив Володимир Душник, редактор „Націоналіста". Від жіноцтва говорила Стефанія Галичин. Від молоді англійською мовою говорили: Волод. Буката, Юлія Кусий і Павлина Різник. У промовах передано життєпис полк. Е. Коновальця та дано вираз тому, що вороги вбили його тіло, але скріпили ту ідею, для якої покійник жив і працював. У вокально-музичній частині ще виступали: баритон Петро Ординський, скрипак Евген Мороз і тріо Е. Мороза. Також переведено збірку на визвольну боротьбу.

ЗАКОНОПРОЄКТ ГОДИН ПРАЦІ І НАЙНИЖЧОЇ ЗАПЛАТИ НА ДОБРІЙ ДОРОЗІ.

ВАШИНГТОН. — Спеціяльна комісія, яка обговорювала всі сторони законопроєкту найвищих годин праці і найнижчої заплати остаточно прийшла до повного порозуміння. Законопроєкт цей значно змінено від того, який перейшов передтим у палаті представників. На основі цього нового законопроєкту найнижчою заплатою в Злучених Державах Америки тепер буде 25 центів за годину. В деяких ділянках промислу примусовою найнижчою заплатою буде 30 центів на годину. Далі, впродовж сімох років заплату ступнево піднесеться до 40 центів на годину. Щодо довготи праці, то тепер основою являється 44-годинний тиждень. А впродовж трьох років буде знижений до 40 годин. деякі ділянки промислу становитимуть винятки. Коли в ділянках, що не обняті винятками, платитимуть меншу плату, то робітник матиме право скаржити працедавців до суду. Цей законопроєкт піде в найближчих днях іще раз під наради конгресу. Передбачають, що в теперішній своїй формі він цілком певно буде переголосований у сенаті і в палаті представників. Цей законопроєкт уважають дуже важним і ставлять його нарівні, а навіть вище, з законом про соціяльну обезпеку.

ЯК ПОСТУПАЄ РАБІН ВАЙС.

НЮ ЙОРК. — На жидівськім бенкеті рабін Вайс, який грає в американській політиці велику і впливову ролю заявив, що він не є американцем жидівської релігії, тільки таки є жидом. „Я є жид, а не американець жидівської віри", повторював він кілька разів „Бо американцем я є тільки 63 роки, а жидом я є чотири тисячі літ", говорив він. Далі він зазначував, що це не поможе жидам зо страху чи з сорому до своєї раси вирікатися жидівства, бо інший нарід, серед якого вони живуть, цього не тільки не оцінить, а навпаки, віднесеться за те до жидів з погордою. Він наводив як приклад німців. Німецькі жиди все підкреслювали, що вони німці жидівської віри. А що це їм помогло? На тім бенкеті жиди зібрали $15,000 на жидівські цілі.

ВИВІЗ ЗБРОЇ З АМЕРИКИ.

ВАШИНГТОН. — За два і пів року Злучені Держави Америки витранспортували до ріжних країв світу ріжного роду зброї й амуніції на близько 120 міліонів долярів. В тому найбільшу суму становлять експорти військових літаків. Секретар стейту Кордел Гол сказав, що старається відмовити приватним підприємців від експорту зброї до таких країв, які вживають її до бомбардування приватного населення, але Гол не згадує нічого, чи уряд забороняє вивіз зброї й амуніції тоді, коли приватний підприємець не послухає поради уряду.

ЗНАЙШЛИ ЗАТРАЧЕНИЙ ЛІТАК.

ЙОСЕМІТІ (Каліфорнія). — У високих горах знайдено решітки пасажирського літака, який загинув кілька місяців тому. В тому літаку згинуло 9 осіб. Знайшов його один подорожник серед лісів на високих горах.

ПЛЯНУЮТЬ БУДОВУ ВЕЛИЧЕЗНИХ БОЙОВИХ ЛІТАКІВ.

ВАШИНГТОН. — Військові інженіри плянують будову величезних повітряних літаків, два, а навіть пять разів таких великих, як теперішні найбільші. Тепер найбільші бомбовики мають 15 тон ваги. А інженіри задумують будову 75-тонової ваги.

АНГЛІЯ РОЗВИВАЄ СВОЄ ЛЕТНИЦТВО.

Англійський король Юрій VI. відвідав стацію військового летництва в Нортголті, в Мидлесекс, в Англії. На фотографії (зліва направо): віцемаршал летництва Е. Л. Госидж, король і капітан Орлебар, командант стації. Фотографію пущено в світ, як можна припустити, щоби показати інтерес англійського уряду до розвою військового летництва.

НОВА СКАНДАЛЬНА АФЕРА В СУДІ.

В найближчому часі стануть перед судом Станислав Ванатович, „управитель" секретаріяту городського суду в Мельцу, та його два спільники за зловживання. З акту обвинувачення виходить, що підс. С. Ванатович нищив судові акти, виявляв тайну слідства і зізнання свідків, підробляв підписи суддів — річ ясна за солоні гроші та брав великі хабарі від засуджених за те, що звільняв їх від відсиджування кари.

ГОЛОВА ПОЕТА ПІД ГІЛЬОТИНОЮ.

На одній з публичних площ у французькому місті Ліль згільотовано Фернанда Губерта, дентистичного асистента, якого суд засудив на кару смерти за вбивство своєї опікунки-вдови. Засуджений, який у вільних хвилинах писав поезії, присвятив свій останній вірш катові, запевняючи про свою невинність. Вступаючи на шафот, засуджений запевнив іще раз присутніх, що гине невинно.

ВИСОТУЮТЬ ОСТАННІ СИЛИ ДІТЕЙ.

„Комсомольськая Правда" повідомляє, що в Донецькому басейні працює в копальнях 4,000 нелітніх вуглекопів, у металюргічних фабриках у Макіївці 550 малолітніх, яких навіть не оглянули лікарі. В копальнях вугілля у Сталіні понад 500 малолітніх вуглекопів зрезигнували взагалі з лікарських оглядин, щоб не стягнути на себе гніву управи копалень, яка нарікає постійно на недостачу робітників. Ось так у західній Европі законом забороняють жінкам і нелітнім працювати під землею в копальнях і ці закони „буржуазні" підприємці виконують. Зате в „большевицькому раю" в СССР з робітників, іще й до того малолітніх, висотують останні сили і навіть до лікарів не посилають.

ДИВНИЙ ВИПАДОК НАРОДИН БЛИЗНЯТ.

Французька преса широко розписується про дивний випадок народин близнят, що трапився в околиці м. Нансі. Одна з мешканок міста Омекур привела на світ дитину. Лікар заявив мамі, що вона мабуть приведе на світ іще одну дитину, і радив їй поїхати негайно до кліники у Бріє. Молода мама поїхала негайно самоходом до Бріє, віддаленого 15 км. від Омекура, і там привела на світ другу дитину. А що близнята народились того самого дня в двох місцевостях — зголошено їх до урядів цивільного стану у двох містах, віддалених від себе 15 км.

ДИТИНА З ЧОТИРМА ОЧИМА.

На днях прийшла на світ у Трапезунті дитина з чотирма очима, з яких одна пара осаджена над повіками, друга нормально під бровами. Дитина живе.

РЯТУВАВ БРАТА І САМ ЗГИНУВ.

Безробітний гірник Вилієм Бантінг із Честерфілду (Англія) стратив у трагічний спосіб старшого зо своїх двох синів. Був це 9-літній хлопчина Джан, який добре вчився і був справжніми батьковими гордощами.

Підчас великодніх ферій бавився Джан із своїм 7-літнім братчиком Леслі над берегом ставу. Леслі вбіг в одному менті на трамполіну, стратив рівновагу і впав у воду, глибоку кілька метрів. Джан знав, що його братчик не вміє плавати. Він рішився його ратувати, хоч сам не вмів теж плавати. Джан кинувся у воду, щоб ратувати свого брата. Тимчасом той задержався на залізних сходах, які вели глибоко у воду. Малий чіпився ступнів і таким чином видобувся на беріг. Одначе Джан не виринув уже на верх і втонув. Леслі стягнув мокрий одяг і побіг із плачем додому, щоб занести батькам трагічну вістку.

ВОГОНЬ, ЯКИЙ ПРИЙШОВ ДО ПОЖЕЖНИКІВ.

Так воно справді було, що вогонь прийшов до пожежної сторожі, не сторожа до вогню. Таке трапилося недавно в Копенгагені. Вантажний віз зо сміттям і відпадками їхав уже на місце призначення. Раптом візник запримітив, що серед вантажу вибух вогонь. Він не стратив голови, бо знав, що найближча пожежна сторожа міститься у віддалі яких кількасот метрів. Він підігнав коні і пігнав віз, як лиш швидко було можна. Пожежники, які запримітили запалений віз іздалека, почали відразу, як лиш віз заїхав, ратункову акцію. По кількох хвилинах вогонь загашено і таким чином вдалося врятувати віз від шкоди.

ГРАБУНКОВЕ ВБИВСТВО АДВОКАТА В ЛІСЬКУ.

Несхоплені грабіжники дісталися вночі до помешкання адвоката д-ра Теодора Хиляка в Ліську і почали грабувати. Грабіжникам перешкодив адв. д-р Хиляк, який опівночі вернувся з касина додому. Засkочені грабіжники кинулися на 55-літнього адвоката і по завзятій боротьбі обезвладнили його, звязали шнурами і вбили. Опісля перекинули все горі дном у помешканні і втекли — мабуть страхом, куди правдоподібно дісталися до помешкання. Цікаво, що ніхто з сусідів не чув розпучливої боротьби самітнього адвоката з грабіжниками. Тіло вбитого знайшла щойно послугачка вранці, яка прийшла — як що дня — робити лад у хаті та в канцелярії. Що грабіжники забрали, невідомо.

ГРАБИЛИ ЗОЛОТО З НЕБІЖЧИКІВ.

Японська поліція в Токіо арештувала коло 100 робітників, які працювали в токійській крематорії і забирали золото з зубів та перстені спалених небіжчиків. Обчисляють, що робітники присвоїли собі золота понад пів міліона єн.

„ПОЛЬСКО! БІЄМИ НА АЛЯРМ!" — КРИЧИТЬ ПОЛЬСЬКА ГАЗЕТА

ЛЬВІВ. — Польський часопис „Слово Народове" з 26-го травня ц. р. помістив велику статтю з таким крикливим заголовком: „Польсько! Бієми на алярм! Под Львовем людносць польска явне зрива з польскосцьон і пшеходзі до українізму". Далі пише про те, що з вини польського уряду „ціла майбутність польщини у східній Галичині стає під знаком запиту". Бо „не тільки за морями, у Злучених Державах, не тільки в Бразилії, в Німеччині, в Чехословаччині і на румунській Буковині винародовлюють поляків, але й кільканацять кільометрів від Львова". Супроти таких явищ, пише польська газета, „нічим є підпали і вбивства ОУН, бо з фізичною силою боротьба завжди можна виграти і насиллям відперти насилля". Зате найгіршим нещастям є „народу затроєний дух", бо він є щойно „болів біль".

Щож сталося?

Безпосередньою причиною того крику і ляменту є те, що в підльвівському селі Чижикові, в якім є 1,000 душ греко-католиків і 160 римо-католиків, багато з тих останніх, хоч ходили до костела, завжди почували себе українцями. Колиж тепер заставили їх польські шовіністи заявляти себе поляками тому, що ходять до костела, 39 таких чижиківських селян римо-католиків рішили перейти на греко-католицький обряд. Нічого не помогли їм польські вияснювання і страшення. Селяни заявили, що вони завжди почували себе українцями і такими залишаться, а поляками ніколи не були і не будуть. Польська влада робить селянам очевидно всі можливі труднощі при тій зміні обряду, а польська преса „бє на алярм".

ЗАЯВА БУВШОГО УКРАЇНСЬКОГО БОЛЬШЕВИКА.

ЛЬВІВ. — Евген Рудий, що довгий час відгравав поважну ролю в ширенні комунізму, оголосив у „Ділі" (ч. 114) прилюдну заяву, якою стверджує, що його праця з комуністами його переконала, що комунізм не є ніякою ідеольогічною течією, а поширює його пачка платних московських агентів. Ось ті прислужники Сталіна відбирають українському селянинові й робітникові все, що йому найдорожче, себто віру його батьків і національність, та роблять його знаряддям московського імперіялізму. Тому Е. Рудий взиває своїх давніх товаришів, щоб довше не тягались у хвості московського комунізму зо шкодою для українського національного й соціяльного життя.

ВІДКЛИКАНІ ЗАБАВИ.

ЛЬВІВ. — Польський часопис „Експрес Ілюстровани" пише, що, як його інформують, українці відкликали з приводу вбивства полк. Коновальця всі українські забави у Львові й на провінції.

ПЕРЕМОГЛИ ПРИ ВИБОРАХ.

ПРАГА. — Кінцеві громадські вибори перейшли у повнім спокою. Найбільшу перемогу осягнули судетські німці. Нацистична партія Конрада Генляйна одержала 90% голосів. Між чехами вийшла переможною урядова партія.

ЗАПОВІДАЮТЬ ТЯЖКУ ВІЙНУ.

ПРАГА. — З боку чехословацького генерального штабу дають німцям до пізнання, що колиб Німеччина хотіла загарбати Чехословаччину, то вона наразиться на дуже сильний і довгий опір, бо ціла чесько-німецька границя є сильно уфортифікована.

РАДІЮТЬ З ПОСУХИ.

ЛОНДОН. — Багато европейських країв терпить від великої посухи, яка особливо дається в знаки Італії. Деякі держави вичерпали всі свої збіжеві запаси. Терпить від посухи також і Німеччина. Та, пишуть лондонські газети, через посуху Европа трохи відітхне, бо без збіжжя не підуть держави до війни.

ЗЕМЛЕТРУСИ В ЕВРОПІ.

БРІСЕЛЬ. — Не тільки в Бельгії, але й в Англії та Франції далися чути потрясення землі. Населення дуже тим налякалося. Поважнішої шкоди покищо нема.

НЕ ХОЧУТЬ ВІДРИВАТИСЬ!

ПРАГА. — Вибори в Словаччині виявили, що серед словаків є сильний рух за автономію для Словаччини, але нема бажання відлучатись від спільної з чехами держави. Не хочуть того і представники словаків, що прибули зо Злучених Держав допомагати своїм краянам дістати автономію.

ДАЛІ ЛЯКАЮТЬ ЛИНДБЕРГІВ.

ЛОНДОН. — Полковника Линдберга далі засипують погрозами. Це є причиною, що він покинув Англію і поселився з жінкою і двома малими синами на маленькім острівці коло берегів Бретонії у Франції.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРОПАГАНДА БАЛАМУТСТВОМ

Недавно тому італійський амбасадор в Америці, Фульвіо Сувіч, виступив у Питсбургу зо знаменною промовою, що розійшлася широко по Америці й спонукала ріжних людей ставити собі серіозно ріжні питання. Хвалив він саме уряд президента Рузвелта за те, що, мовляв, цей уряд починає ставити фашистівським та що нібито президент Рузвелт торує дорогу до признання засад тоталітаризму.

Між питаннями, що їх нині ставить собі населення Америки, є передовсім питання: Чи правда це, чи неправда, що президент Рузвелт зміряє до фашизму? Які докази має на це італійський амбасадор? Як доказ він наводить слова Рузвелта, що „американці не дивляться на уряд, як на нарушувача їхніх прав. Навпаки, вони дивляться на уряд як на найсправнішу форму зорганізованої самодопомоги". З таких слів розумно думаюча людина, що інших людей приймає за розумних, не буде робити такого висновку, бо такі слова міг сказати й Вашингтон, і Линколн, і найзавзятіший нині ворог фашизму.

Колиж нема в словах італійського амбасадора розумного арґументу на фашизм президента Рузвелта, то тоді насувається питання: яка ціль була говорити такі недоказані слова, які при теперішніх наставленнях американського населення мусять викликати в поважній частині американського населення заклопотання й побоювання? Чи хотів він власне викликати ці занепокоєння? Чи хотів він у цей спосіб піддержати кампанію проти реформ Рузвелта, що представляє його диктатором? Себто, чи не хотів він ударити президента Рузвелта, вдаючи, що його хвалить?

Накінець виринає ще одно питання: Чи не мав фашистівський амбасадор у цій визиванці Рузвелта фашистом тої самої цілі, яку мав большевицький комісар заграничних справ, Максим Літвінов, коли він, майже в той самий час, як Сувіч представляв Рузвелта фашистом, говорив про „закриту взаємну симпатію" між Злученими Державами й совєтською Росією? Коли Літвінов хотів тим підсунути недумаючим людям, що президент Рузвелт це щось у роді комуніста, то цим він сказав річ, менш-більш таку „розумну", як Сувіч сказав, представляючи Рузвелта фашистом.

Ціль заяви комісара Літвінова багато ясніша, ніж ціль заяви Сувіча, бо большевики вже нераз видигали цю пропаганду про близькість між Росією й Америкою. Очевидно це робиться на те, щоб ослабити вороже відношення американців до большевизму: большевицькі пропаґандисти думають, що ця ворожнеча ослабиться, як вони скажуть американцям, що американський уряд подібний до совєтського. На ділі між американською політичною системою і большевицькою є менш-більш така відаль, як між нею і фашистівською. Фашизмові ближче до большевизму, і большевизмові ближче до фашизму, ніж американській системі демократії за президентури Рузвелта.

НОВИЙ ПРОЄКТ „РЯТУВАННЯ УКРАЇНИ"

Дня 21-го квітня 1938 р. у Відні вийшов листок, підписаний **Олександром Грековом.** Починається цей заклик словами: „Браття Українці"! „Як найстарший представник війського стану України, — пише О. Греків — як бувший наказний отаман усього війська українського, вважаю за мій святий обовязок у цей відповідальний час, коли на перше місце виходить військова справа, звернутися з закликом довсіх поза межами України перебуваючих синів її. Автор заклику радить усім українцям обєднуватися „**під гаслом відбудови незалежної української козацької держави**".

Читачі можуть спитати: чому саме **козацької** держави? На це достаточної відповіди у відозві п. Грекова не знайдемо. Правда, там нагромаджено „великих слів велику силу", але по суті не сказано нічого. Козацький устрій п. Греків уважає за такий, що його можна й тепер відновити в Україні. Греків також пише, що в Україні має бути гетьман. Під владою гетьмана „ціла нація стає якби одним тілом, якби одною збірною людиною, з одною керуючою головою та одними спільними мязами й органами — виконавцями волі цієї голови". З цього видно, що це порівняння держави з людським тілом дуже шкутильгає. Куди справніше порівняння дав гетьман Мазепа, що називає державу кораблем, а голову держави стерником. Але про цю та інші недоладності в маніфесті п. Грекова пізніще.

Хто має бути гетьманом України? Греків не називає імени. Він навіть зазначає, що стоїть „проти всяких претенсій когоб то не було щодо ролі в майбутній нашій державі. Такі претенсії не мають ані юридичної ані моральної підстави. Ці справи мають бути вирішені на власній землі... Козацька традиція вимагає також, що коли поставлений гетьман узяв булаву, стає він **повновладним державним керівником".** (Підчеркнено в оригіналі).

З цих слів випливає, що п. Греків хоче завести в Україні диктатуру, назвавши її гетьманством. Про те, чим була влада українських гетьманів у нашій історії, п. Греків рішає надто відважно. Були гетьмани, які хотіли правити державою без козацької ради і навіть без генеральної старшини, але ці самовладні наміри все мали в простім козацтві і в старшині козацькій більшу а бо меншу опозицію. Отже покликатися на „козацьку традицію", як робить п. Греків, це річ дуже сумнівна і просто помилкова. Саме через нашу історію козацької доби проходить клич, що козацтво хотіло брати участь в управі державою „вільними голосами", отже без диктатури голови держави. Полишивши на боці цей історичний спір, всеж мусимо зазначити, що українська козацька держава була державою станово́ю. Повноправним станом у козацькій Україні були лише члени війська — козаки. Всі інші — селяни, міщани, духовенство; були громадяни, другого сорту; селян за польський лад називали „посполитими", себто простими людьми. Врешті дійшло до того, що справжніми козаками вважали себе тільки козаки Лівобережної Гетьманщини, так, що навіть козаків Слобідської України (Харківщина) ця гетьманська аристократія не хотіла визнавати за рівних собі, а запорожців звала згорда „сіромою" (бо в сірих свитах). Отже, коли вже п. Греків і його прихильники хотять спиратися на козацькі традиції, то нехай ясно скажуть, кого вони будуть визнавати за „козаків" (повноправних громадян) і кого за „посполитих", а кого за „сіромах".

Чому п. Греків виступив з відозвою тепер, після довгих років мовчанки і політичного небуття? Чому тепер, через 20 років після свого „наказного отаманства" п. Греків хапається за цей, цілию давнини покритий титул і намагається грати політичну ролю? Є ще живі й інші особи, що грали визначну ролю в українській армії, як приміром М. Омелянович Павленко (бувший командант української армії) й ін. Ці люди скромно живуть на еміґрації і „не лізуть поперед батька в пекло". Але п. Греків „ізбра благую часть" і повчає українців, що „український народ може зробити собі незалежність тільки власними силами". Приємно це читати в заклику того самого п. Грекова, який ще порівняно недавно видавав у Відні часопис українською мовою, і в тім часописі хвалив Польщу, так, що було видно, „відкіль вітер віє". Помагав тоді п. Грекову якийсь мало відомий д-р Козак чи Козакевич.

Після цього скоку в польську „гречку" про п. Грекова довго не було в громадянстві нічого чути. Аж ось, через 14 років після свого нефортунного виступу, п. Греків знову виступає з проєктом „рятувати Україну". Проєкт, як ми бачили, доволі наївний. В тому проєкті відразу чути, що сам автор відозви вважає себе за того єдиного претендента, який буде заводити „порядок" в Україні. Отже до майже десятка ріжних претендентів на владу причуйився ще один — пан Греків. Та, шкода пера і чорнила на таке безнадійне діло.

П. М.

ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ НОВОГО ВИХОВАННЯ

(Про першу Українську Педагогічну Виставу).

По війні попав український нарід зовсім у нові, несприятливі, дуже тяжкі умовини політично - суспільного життя. Українці стали громадянами чотирьох сусідніх держав. Не всюди однакові умовини для праці й розвитку українського народу.

Найкраще ще працює та розвивається український нарід на тому клаптику своєї етнографічної території, що його називаємо Галичиною, яку як у довоєнній добі так і по війні слушно можна назвати новим піємонтом українського відродження.

Осередком організованого національного життя українського народу є далі **Львів.** Тут працюють і розвиваються національні товариства, що мають за собою славну традицію праці ще в довоєнних роках. Повстало й чимало нових організацій.

На перше місце між ними вибиваються два найстарші наші культурно-освітні товариства: „Просвіта" і „Рідна Школа". „Просвіта" святкує цього року ювилейне свято свого 70-ліття. А „Рідна Школа" відкриває **Першу Українську Педагогічну Виставу.**

Перша Українська Педагогічна Вистава є продовженням і доповненням Першого Українського Педагогічного Зїзду, що відбувся 2-го й 3-го листопаду 1935 року у Львові.

У Педагогічній Виставі беруть участь під проводом „Рідної Школи" такі українські товариства: Наукове Товариство ім. Шевченка, Просвіта, Богословська Академія, Вищий Музичний Інститут, Учительська Громада, Взаємна Поміч Українського Вчительства, дирекції всіх українських шкіл, як приватних так і державних, Великий Луг, Сокіл-Батько, Маслосоюз, Митрополича Шкільна Рада, Національний Музей, Протоігуменат оо. василіян та оо. студитів, Ревізійний Союз Українських Кооператив, Сільський Господар, Союз Українок, Союз українських студентів фільософів, Світ дитини, Тов. опіки над молоддю, Товариство прихильників мистецтва, Труд, Українська Захоронка. З представників тих товариств зложено Головний Комітет Першої Української Педагогічної Вистави. Підготовно - організаційні праці веде Діловий Комітет Педагогічної Вистави при головний управі Рідної Школи (Львів, вул. Сикстуська 46).

У нових повоєнних умовинах мусить український нарід так виховувати свої діти та давати таку освіту молодим поколінням, щоб вони могли самостійно працювати, жити й розвиватися та зберегти національну індивідуальність народу. Отже треба звернутися до нових засобів і метод виховання, треба творити нові школи, організації й установи практичної освіти.

В розвитку народів діє непорушний закон еволюції. Нове виростає органічно зо старого, з досягнень минулих поколінь, з історичної традиції. Якщо український нарід мусить прокладати для молодих поколінь нові шляхи виховання й освіти, то мусить він у своїй праці спертися на дотеперішні досягнення, що мають стати твердою основою нового будівництва.

Перша Українська Педагогічна Вистава має саме завдання представити в загальних обрисах дотеперішній розвиток шкільництва, його попередні виховні досягнення та сучасні потреби дошкілля, українскої школи й позашкільної освіти. Поглянувши на старе, повинен нарід передбачити нове в готових організаційних формах та змісті.

Педагогічна Вистава має представити розвиток українського шкільництва, виховання й освіти в історичній перспективі. Відбудеться вона у Львові, в тому місті, де в 1586 році повстала при Ставропигійському Братстві перша українська нижча й середня школа. Від того часу не переривалася праця школи над вихованням та освітою українського народу. Отже Педагогічна Вистава має представити 350-літній розвиток української школи, працю молоді й учительства.

Міжнародні політичні умовини в Европі є того роду, що Перша Українська Педагогічна Вистава мусить бути територіяльно обмежена. Обхопить вона шкільництво й виховання українського народу в Галичині, на Волині, Буковині, Закарпатті й української еміґрації. Частинно знайде свій образ українське позашкільне виховання на Наддніпрянщині в довоєнних часах та українське шкільництво в роках Української Державности. Представити стан сучасного шкільництва в совєтській Україні нема можливости, бо між українськими педагогами й шкільними працівниками в Галичині та над Дніпром нема ніякого живішого контакту.

Тематично подумана Педагогічна Вистава широко. Має вона обхопити всі ступні шкіл від найнижчих до найвищих, усі їх роди, народні й середні школи загально-освітні, фахові (вчительські, хліборобські, торговельно - кооперативні, ремісничі й промислові), мистецькі (музичні, малярські), дошкільне виховання (захоронки, дитячі садки, дитячі виховні оселі) та позашкільне виховання (гуртки доросту Рідної Школи, гуртки самоосвіти при „Просвіті", хліборобський вишкіл Сільського Господаря та Маслосоюзу, кооперативний вишкіл Ревізійного Союзу Українських Кооператив, Пласт, гуртки й курси тіловиховних товариств Великого Лугу й Сокола, Марійські дружини, інші організації молоді, краєзнавчі й самостійні спортові кружки молоді, акцію притиалькогольного товариства Відродження й усяке інше позашкільне виховання, громадський і господарський вишкіл жіночої молоді Союзу Українок, а далі працю бурс і виховних осель молоді). Словом, Педагогічна Вистава обходить усі прояви сучасної виховної праці українського народу.

Перша Українська Педагогічна Вистава матиме не лише пропагандно інформаційне значіння, але також поважніші науково - дослідчі завдання. Зібрані матеріяли й предмети ввійдуть до майбутнього Українського Педагогічного Музею, що буде згодом зорганізований чи то як окрема національно - культурна встанова чи як самостійний відділ Національного Музею у Львові.

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина перша

I.

Бурхливі часи настали в Україні після зміни державного устрою в російській імперії. Війна з осередніми державами ніби вже і скінчилася, велися мирові переговори в Бересті; Петербурзький Совет Народніх Комісарів видав деклярацію про закінчення війни, та спокою всеодно не було... З усіх усюдів їхало демобілізоване і самовільно воюцтво з фронтів, з Кавказу, Румунії, Литви, Латвії й Естонії; швендалися від села до села полонені; бродили темні духи з закликами палити і руйнувати добра, словом, вічна метушня, вічний неспокій та непевність, що принесе наступний день. Як тільки ніч наставала, з усіх сторін займалися заграви пожеж, а на рано стоустою вісткою летіло по околичних селах:

— Чули? В Спасівці двір спалили.

— У Софіївці все збіжжя.

— У Братолюбівці вчителя вбито.

— У Рядовій завод розгромлено. Вирізано адміністрацію.

— У Василівці пять родин заморДовано.

— Хто би то?... Чиїх рук це справа? — тривожно перепитуються селяни.

— Та хтож би?... Салдати! Ті, що з фронту вертаються.

І так що дня, вістки і вістки, одна від другої дивовижніша, одна від другої страшніша... Десятам у далекому Києві українська влада зорганізувалася, відділювати Україну від Московщини задумує. Війна буде.

Та до батьківських хат вертаються селянські сини, пяні, розхристані, з старшинськими орденами на грудях, з сотниківськими або і полковницькими відзнаками, з великими сумами грошей. Верталися з кіньми, зброєю, з засобами військового майна, з десятками фляшок спірту... І, злобно затискаючи кулаки, погрожували невідомому далекому Києву...

— Українн захотілося? Яка це Україна? Хто чув за неї? Теперя слабода!..

А темні духи підшептували:

— Так, так! У Росії товариш Ленін свободу завів, так буржуазея Україну видумала... Воювати з російськими робітниками хоче... В Києві самі „єнорали" зібралися, знову з канчуком хочуть сісти на нашу шию...

— Не діждуть... Нешто ми не в одних окопах сиділи, германцев воювали? Нікакой Україны. Досить на хронті кровушку проливали. Тепер, значить, слабода... Єнорали? Я сам собі єнорал... Царя, значить, нема; слабода... всі товариши теперя... Сам товариш Исполком*) декрет, значить, такий видав... Нехай попробують воювати, ми покажем! Долой буржуазею! Долой Украйну! — викрикували по пяному, заточуючись і валяючись у гливкому чорноземі. — Нешто „він" може їсти курку з маслом, а я ні? Я також хочу їсти курку з маслом! Слабода"...

Той таємничий „він", це звичайно бувший зверхник кожного такого салдата, якинебудь розпанощений урядник з постачання, або офіцирина запільних частин, галапасний наріст бойових частин усякої армії, якого розпусте і гойне життя ставало ідеалом і недосяжною мрією кожного його підвладного, такогож здеморалізованого, ласого на дурничку запільного вояка.

Повтікалі з голодних міст на села міські „раклі"**) відразу ставали дорадниками і приятелями такого пяного оборонця „свободи", скрізь товаришили і допомагали йому супроти селянської опозиції.

І зо співом „вставай, піднимайся, робучий народ" витягали пяних з грязюки... І нехай би хто з селян відважився посміятися з них, або заперечити. Тоді „раклі" пускали в чин ножі і револьвери проти самого селянина та його безневинної родини. Колиж вичерпувалися засоби на дальше пиянство, тоді починали грабунки селян, накладали контрибуції, виконували нічні налети на сільську інтелігенцію. Запанував терор і вакханалія.

До раклів прилучувалися відкидки хліборобської верстви, робітники з заводів і копалень і так організувалися „банди", гроза і пострах мирного села. На ці боївки головним чином спиралася червона московська влада у війні з Україною.

Всупереч деклараціям московського большевицького уряду про „самоопеределение народов вплоть до полнаго отделения" війна між Україною і Московщиною розпочалася. В противагу Київському Генеральному Секретаріятові московський уряд зорганізував „Народний" Секретарят у Харкові. Перед осередніми державами червоні москалі викручувалися тим, що цю війну веде українське селянство і робітництво проти Київського Уряду і Центральної Ради. По всій Україні блискавкою розлетілася вістка про масакру Українського Студентського Куріня під Крутами, що боронив підступи до столиці перед всотеро переважаючою навалою.

Упав Київ і большевицькі орди залили Правобережну Україну. Нечисленні українські новозорганізовані відділи з урядом подалися на захід і перебували, невідомо де. Лиш Вільне Козацтво протиставилося московській навалі по своїх районах, та на більші виступи не мало сили.

Раклі триюмфували. Хвилею прокотилися по Україні криваві погроми. Притихли села, замовкли пісні на вечерницях, заслонювано вікна, міцно засували замки і засуви в дверях. З настанням темноти все ховалося по хатах, непевне за життя. А раклі бушували.

— Бий хахлів! Хай живе робітничо-селянська влада! Долой буржуазею і її прихвостів Центральну Раду! Долой Украйну! Дайош „шамать"*) Грабуй награбоване.

З тріском і гуком виломлювали двері селянських хат і комор. Зойки, благання перестрашених господарів, стріли. Замарані людською кровю руки хижо простягалися до селянського дорібку. Пяна орда обжиралася, насолоджувалася муками господарів; а чого не могла забрати, мішала з грязюкою, пускала з димом обійстя. А на рано купи попелу та обвуглені трупи господарів нагадували, що ще вчора на цьому місці стояла людська оселя, тихо плинуло життя спокійного, працьовитого, далекого від усяких революцій і вибриків українського хлібороба-селянина.

Та не кожне село корилося примхам революційного шумовиння. Будився приспаний дух протесту, зявилися непокірні, Збиралися і раду радили.

І знову летіли вістки по зруйнованих селах, з уст до уст передавано наказ. Будилося завзяття у зневірених, випростовувалися похнюплені голови покірних.

— Чули?... У Пятихатці червоногвардійців розброєно.

— В Олександрівці повстанський штаб урядує.

— Розгромлено латиський відділ.

— Пора і нам гнати звідсіля московську наволоч.

— Пора! Пора! Доки терпітимем грабунки і знущання?

— Пора! Годі терпіти!

— Годі!

І блищали очі села очайдушною силою, спрацьовані руки судорожно стискали кріса, обріза, косу... Кожний озброєний, чим міг, і ждав наказу від таємних непокірних... Здалека гриміли гармати і чуйно вслухувалося село в ті згуки, тремтіло від напруження, ждало знаку розпочинати кривавий танок...

Вступало на шлях прабатьків, очайдушних запорожців...

Плече в плече ставали сини ріллі, інтелігенти, фабричні робітники, підростки школярі; ставали жінки і малі діти.

Ишли розганяти грізні хмари з півночі. Ишли боронити проголошену Незалежність Великої Вкраїни.

Дух Волі обєднав їх усіх до боротьби з поневольниками.

І на широких просторах України, де кожна пядь землі насичена кровю прабатьків, полилася кров нащадків. Кров за Україну.

(Дальше буде).

*) Исполком — виконний комітет, большевицька установа. Російське вояцтво вважало, що це якась вища урядова особа.

**) „Раклі" — босяки, батяри.

*) „Шамать" — їсти.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СМЕРТЮ СМЕРТЬ ПОБІДИВ!

Читаю коротку вістку: **„Вожда забито бомбою 24-го травня в Ротердамі, Голяндія. Морду доконали большевицькі агенти Москви".**

Застигли нерви... Спинилась думка... З усиллям слово за словом знову перечитую: „Вожда забито бомбою... Морду доконали большевицькі агенти Москви".

Хвилеве приголомшення минуло з останнім словом смертного присуду Москви над сучасним вождом української нації, що двацять років незломно провадив її новим шляхом до осягнення Української Соборної Імперії на сході Европи. Пробуджена думка чомусь не спинялася далі над цією потрясаючою подією, а блискавкою, спонтанічно, перенеслася в далеку минувшину і почала реєструвати події: москвини-суздальці руйнують Київ; цар Петро руйнує цілу Україну і власноручно мордує Павла Полуботка; цариця Катерина руйнує Січ і заводить кріпацтво в Україні; цар Микола I. засуджує Шевченка; в 1917 році революційний уряд Москви віддає під суд Українську Центральну Раду; тодіж москаль виконує атентат з ножем на президента українського парляменту Грушевського; кілька днів пізніше командант московських військ на австрійському фронті надсилає таємний наказ до команданта київської військової округи: „Ліпше буде, як український полк ім. 'Хмельницького поляже трупом на полях Киева, ніж на австрійському фронті, хочби навіть в обороні Росії"; тиждень пізніше московські кірасіри розстрілюють Богданівців на київському двірці саме тоді, коли полк мав виїждати на австрійський фронт; замордування москалем українського міністра освіти, Стешенка; Крути; Базар; Петлюра; Басарабова; Біляс і Данилишин; Головінський; Бандера... а нині — вожд нації, Евген Коновалець!

Підсвідомо всі ці події стали в один ряд як перехрестки найвищих моментів зудару України з її ворогами в усе наростаючому русі великої нації до волі. З днем 24-го травня доповнився пантеон безсмертних України духом найбільшого вояка за долю сучасного і будучого покоління.

Вожд нації смертю смерть переміг!

Не вмер ти, Вожде, на землі тісної Голяндії!

Московський злочин допоміг Тобі довершити того, до чого Ти так невтомно і жертвенно змагав до останньої хвилі свого земного життя: обєднати цілу націю в боротьбі за волю. Коли до хвилі московського морду Ти тішився безмірною відданістю Твоїм ідеалам і Тобі зорганізованих націоналістів, то коло Тебе, безсмертного, стане одно-душно й одночинно цілий український народ! Вогнистим світичем будеш Ти далі вести сучасні і грядучі покоління на ту останню, переможну боротьбу, якої Ти міцні основи положив і за яку Ти впав як мученик і як герой безстрашний!

Пролита кров Твоя не впала надаремно! Вона зворушить кров безлічних мас. Ніщо не збуджує до чину так напевно і рішучо, як жертва крови.

Тепер незримо Ти будеш вітати скрізь, де українці пробувають, і приміром своїм великим даватимеш провід їм до ідеалу, що його ворог вирвав з Твоїх твердих рук у цю критичну хвилю.

Болієм глибоко й безмірно за Тобою! Та розпуки в серцях не відчуваємо! Ти славно жив і славно вмер. Не знайдеться справжньої української душі, щоб гордости не відчувала з Твоїх діл і смерти. За життя Твоїх наказів слухали лиш ті, що їх глибоко розуміли. По Твоїй смерті їх сповнятимуть великі міліони.

Перечислився ворог у варварстві пекельної затії. Він кинув визов!

Лиш той народ засуджений на смерть, що ним герої зпоза гробу не проводять.

Нам ворог дав останнього, найбільшого героя.

Ти жив і вмер як провідник-державник. Ним Ти остався навіки!

А нація, що видала Тебе, спроможеться на гідного заступника по Тобі. Вона дасть нам вожда-месника!

Паризький і ротердамський акт показують, що перед Україною стоїть більше завдання, ніж здобуття власної незалежности.

Т. К. Павличенко,
Линколн, Небраска.

ПРОТЕСТУЙМО, АЛЕ НЕ ПО ПИВНИЦЯХ.

„Протестуймо, але не по пивницях" — сказав у „Свободі" з 2. червня ц. р. Осип Крук з Мілборн, Н. Дж. Не зла гадка. Нам тут в Америці нема іншої можливости боротися з ворогом, як тільки протестувати. Тому ми повинні звертати увагу на те, в якім місці ті протести відбуваються. Треба старатися, щоб про ті протести почули інші народності, а передусім американці. Вони будуть нас далеко більше цінити, коли побачать, що ми всі як один стаємо в обороні наших терплячих братів. Вони вважатимуть нас за те свідомою нацією. Тому нашим святим обовязком є ставати в обороні своєї нації. Не лиш у пісні ми повинні „душу тіло класти за свободу", але також ділами, і то такими, на які нас стати.

Зрозуміло, що самими протестами ми ще також багато не вдіємо. Крім протестів ми мусимо ще складати обильні жертви на народні цілі, щоби помогти нашим братам на рідних землях безпосередньо змагатися з ворогами. Чим більша небезпека з боку ворогів, чим тяжчі удари вони на нас зсилають, тим більше ми повинні горнутися разом і виявляти з нашого боку жертвенність.

Не звалюймо вини на провідників, бо кожна нація має таких провідників, на яких заслугує. Коли ми хочемо бути справді сильними, то піддержуймо своїх провідників, не опускаймо їх та виконуймо їх заклики і директиви. Лише в той спосіб можемо стати сильними і переконати чужинців, що ми сильна нація, яка заслугує на волю, самостійність та свою власну державу. Такі великі, зорганізовані протести, піддержавні жертвенністю українського загалу, зроблять і на чужинців добре враження, скріплять морально нас самих і поможуть нашим братам на рідних землях у їх боротьбі з жорстокими окупантами.

Тимко Мелещук,
Ню Йорк, Н. Й.

ВІДОЗВА ГЕН. ГРЕКОВА

Браття Українці!

Вирішальний мент для всього майбутнього життя безмірної Страдниці, нашої Матері України наближається.

Як найстарший представник військового стану України, як бувший наказний отаман усього війська українського, вважаю за мій святий обовязок у цей одповідальний час, коли на перше місце виходить військова справа, звернутися із закликом до всіх по-за межами України перебуваючих синів її.

Єднаймося всі довкола того единого скарбу, на тій единій підставі нашого незалежного державного життя, що нам лишили прапращури наші українські козаки як найціннішу спадщину, — під гаслом одбудови незалежної Української Козацької Держави. В козацькій ідеї маємо ми таке безмірне багатство, таке потужне джерело зміцнення та розвою нашої України, яких не має жадний інший народ на світі. Через цю ідею промовляє до нас славна, героїчна доба нашої історії, до якої мусимо навязати наші визвольні змагання. Наша традиційна козацька ідея має також внутрішній зміст, який не може відштовхувати від себе жадного Українця, але навпаки — може обєднати нас усіх.

Головні прикмети козацької ідеї в її практичному застосованні до життя в сучасних умовинах можуть бути зазначені такі:

1. Висока моральна і внесла ідея безнастанного служення тому гаслові, що його само життя висуває на перше місце, а саме — гаслові відбудови та зміцнення незалежної нашої Козацької Держави.

2. Служба для цієї ідеї мусить бути службою виключно активною, службою офензивної боротьби, що є змістом нашого життя.

3. Ця служба є організована й здисциплінована, в якій ціла нація остає якби одним тілом, якби одною збірною людиною з одною керуючою головою та одними спільними мязами й органами — виконавцями волі цієї голови.

4. В Україні цією керуючою головою повинна буди традиційна українська влада козацька — гетьман. Але ця влада може повстати тількі від самого українського народу і тільки на українській землі бо гетьманська булава, цей великий історичний державний символ належить лише одному Володареві — Українському Козацькому Народові як цілому і це є наша найкраща історична традиція. Тому не може дійсна козацька гетьманська влада стати якоюсь королівською владою „з ласки Божої". Гетьман є найбільш заслужена особа, гідна стати провідником, визнаний за такого самим народом, що довірив йому провід над собою. Але козацька традиція вимагає також, що, коли поставлений гетьман узяв булаву, стає він повновладним державним керівником.

Ми, українські еміґранти, можемо прислужитися великій ідеї відбудови Української Козацької Держави передовсім двома способами:

а) Тому, що лише ми маємо змогу вільно вести пропаганду нашої визвольної справи, то мусимо розробити та представити до найменших дрібниць плян відбудови нашої майбутньої Держави, бо такої можливости цілком позбавлені наші брати в Україні. Такою ідеольоґічною роботою зробимо ми їм велику допомогу в їх боротьбі. Застерігаюся при цьому проти всяких особистих претенсій когоб то не було щодо ролі в майбутній нашій Державі. Такі претенсії не мають ані юридичної ані моральної підстави. Ці справи мають бути вирішені на власній землі.

б) Далі, ми мусимо зорганізуватися та підготовити самих себе до козацької служби, зробити себе здатними до збройної допомоги визвольній справі нашого народу, коли того вимагатимуть від нас обставини. Тому не гаючи часу мусимо обєднатися та почати переводити у взаємному порозумінні нашу внутрішню організацію. Плян вироблений цим шляхом мусить бути одним і загальнообовязуючим.

Потреба негайної самоорганізації виходить із загального переконання, що великий український народ може здобути собі незалежність тільки власними силами. Тож до праці!

Слава Україні!

Відень 1938-го року, 21-го квітня.

Олександер Греків.

ГОРОХ З КАПУСТОМ

(Сміх крізь сльози).

Українец, ци православни...

Як пришва на лемківски сева перша горячка москвофільского православія, то настава правдива Содома й Гомора. Брат став проти брата, няньо проти сина, мати проти свойой рідной дітини.

В декотрих околицях страшно биво й жити, бо йшва война на смерт и житя. В спокійних донедавна як ягнята людях зродився раптом шалени войовничи дух. Ходиво о то, жеби доказати, котра віра старша й ліпша.

Раз якоси випаво мі їхати аж на пяте сево. Люде одгваряли ня, же неспокійни часи, же ліпше не рипатися нигде. Але я не посвухав. Запряг ем конята, взяв мериндю на дорогу, тай вйо!

— Ніби што ся мі може стати? — думам сой. — Хто би ня напаствував, як я Богу духа винен?!

Як ем виїхав за Кичеру й зближався до сева С., сонечко ховавося юж за гору. В тім селі провадивася велика война медже православнима й уніяками.

— Што мі до того? — мислю сой. — Най еи й кархи поскручают, як таки піперечни й нерозумни. Я ся до того не мішам, тож мене на гвадкі дорозі не будуть аджи напаствувати.

Ищим добрі не подумав о тім, як мі возок став.

— Што за мара?

Смотрюся, а мої коні тримат за узди штирьох люди, што вискочили деси з кряків.

— Гоп, стій, де йдеш? — кричат остро.

— А то што за пеня? Што вам до того, де я иду?!

— Повідай, бо з нами жартів не буде!

Виджу, же они направду не думают жартувати, бо в руках тримают колики.

— Там и там иду — реку. — Лекше вам, як ем вам повів?

— А одкаль ти?

— Одтамаль и одтамаль — повідам.

— А ти што за еден; українец, ци православни?

— Аа маш, тостеся вирвали як Филь з конопель. В городі бузина, а в Киеві дядько. Што ма пернік до вітрака? Ви може хочете знати, ци я русски, ци українец, або ци греко-католик, ци православни?

— Не фільозофуй, а одповідай так, як ся тя звідуеме. Ти українец, ци православни?

— Свухайте, люде добри, я можу бити й українец и православни. Ци ви знате, же на Великі Україні є тритцет пят мелийонів люди, што належат до українского народу, а мают православну релігію?

— Смоттелеся, які мудрагель, хочеся сіном викрутити. Нас не здуриш! Хто уніяк, то українец, а хто православни, то русскі. Отже повідай, што ти за еден?

— Е, зо смаркатим ся не наїш, а з дурним ся не набесідуєш, — думам сой тай хочу рушити з місця.

Але они тримают міцно коні, не пущают їх.

— Повіш, штос за еден, ци ні?

— Е, грім би вас побив, а ви што сой думате? — зобрава ня звіст. — Українец єм, но й што мі зробите?!

Як я тото повів, то таяк бим камін шмарив медже оси.

— А видите, куме, не повідав єм вам?! Я зараз познав, же то українец. А по нім, жеби знав, як ся з нами зачинати!

Ищи скорше як грім з ясного неба впали на мої плечи штирі тяжки колики.

— А боліво вас барз? — звідат ся ня дахто тепер, як буде читав тоти рядки. Ци боліво, не повім. Додумайтеся, або спробуйте сами, та будете знати. Єдно лем повім, же темнота и злоба людска сто раз гірше болять, як удари коликів.

Зрештом, не тот хвоп, што бє, а тот, шо витримат.

Я витримав!

Знают, што хотят, але не знают, як назвати.

В селі Г. з тяжком трапезом вибудували нову шкову. Тепер лем достати учителя и вшитко буде в порядку.

— Ба, не штука достати учителя, але якого учителя? — гварят люде. — А як нам дадут дакого гамана українця, то што товди буде? Як го наши діти, або ми сами, зрозумієме?

Обрадили, жеби висвати до решпекторя делеґацию, жеби їм дав русского учителя.

— Але жиби бив такі правдиви, тверди русскі, як и ми, бо ми йнакшого не хочеме! — наказувава громада своїм депутатам. — А жебисте ся не дали обдурити решпекторьови, жебисте дістали такого, як вам повідаме.

Ставося так, як хотіли. Решпектор висвухав їх просьби й дав їм правдивого русского учителя, што бив колиси в Росії.

Здававося, же вшитко буде в порядку. Та де там! Не минув тиждень, а депутати зас сунут до решпекторя.

— Бійтеся Бога, пане решпекторю, та надже з нами таку публику вирабляте? — йойчут депутати. — Та ми вас просили, жебисте нам дали русского учителя, а ви таяк би на звіст дали нам якогоси українця, што ани го чорт не розбере, як він бесідує. Повідаме вам, восте си го до фраса; ткаль пришов, а дайте нам такого, як повідаме, русского.

Решпектор пошкрябав ся по голові.

— Што ту з нима робити? — думав собі. — Дав єм їм русского, а они го українцьом називают. Якогож они хочут? Дам їм хибаль тепер на пробу українця; буду відів, што на нього повідять.

И дав їм українця. За тиждень приїжджат сам до сева.

— Но, як ся вам подабат тот учитель, ци того розумієте? — звідує ся люди.

— Та добри, пане решпекторю! Видите, треба нам биво одразу дати такого русского, як ми хочеме, та би не биво жадного короводу, а ви нам дали якогоси українця!

НЕБУВАЛИЙ ПРИБУТОК У ЗВІРИНЦІ.

UFS

Кажуть природники, що морські собаки родять дітей у звіринцях дуже рідко. Такий випадок стався оноді в нюйорськім зоольоґічнім городі, де морська собака вродила мале, що мало 10 фунтів ваги. Останній випадок того роду трапився 10 літ тому.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

В пятницю, 3. червня 1938. р., помер нагло в 54. році життя відомий усім в околиці Ром

ОЛЕКСА СЛОБОДЯН,

довголітній член Бр. св. Михаїла, від. 121. У. Н. Союзу.

Покійний походив зо села Чорнолізці, повіт Товмач. Прибув до Америки 1910. до міста Ром і жив там через цілий час. Немало причинився своєю працею в тій громаді. Був членом-основателем місцевої церкви, в котрій був кількома наворотами урядником. Був також і предсідником від. 121. У. Н. Союзу і членом У. Н. Дому.

Покійник був веселої вдачі. Він ніколи не відказувався від народньої цілі, як тут так і до старого краю.

Покійник полишив жену Катерину, двох синів і одну дочку.

Похорон відбувся 6. червня. Тіло супроводжено з сумною парадою: за тілом несено три вінки цвітів від Укр. Жіночого Клюбу, від братства від. 121. У. Н. С. і від У. Н. Дому. Тіло покійника похоронено на ромськім цвинтарі.

Хай земля Йому буде пером!

Уряд Бр. від. 121. У. Н. С.

УВАГА! УКРАЇНЦІ В JERSEY CITY, N. J. УВАГА!

СТАРАННЯМ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ
при співучасти всіх українських організацій міста Джерзі Сити
:——::——: відбудеться :——::——:

ПРОТЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ

В НЕДІЛЮ, 19. ЧЕРВНЯ (JUNE) 1938. РОКУ

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ,
181-183 FLEET STREET JERSEY CITY, N. J.

ПОЧАТОК ТОЧНО В 3. ГОД. ПОПОЛУДНІ.
ВСТУП ВІЛЬНИЙ.

На вічу будуть говорити місцеві і позамісцеві бесідники та буде прочитана прилюдно Протестаційна Резолюція.

Шановна Українська Громадо! Це Віче є звернене проти Польщі, яко гнобителля українського народу, проти польського варварського нападу на „Союз Українок" та проти припинення видавання жіночих часописів „Жінка" й „Українка", як рівнож проти заборонення святкування 70-літнього ювилею Тов. „Просвіта" на наших рідних землях. Проситься щиро все Українське Громадянство взяти якнайчисленнішу участь в цім **Протестаційнім Вічу.** Кожен українець й кожна українка повинні як один стати до протесту проти нашого ворога та наявно висказати те, що нас болить та чого ми домаґаємося! 136,9

Уряд Центр. Комітету Укр. Нац. Організацій.

Пані А. ВАҐНЕР, предс. Союзу Українок, буде промовляти на радіовій програмі „Сурми" в СУБОТУ, 18. ЧЕРВНЯ, в годині 4. пополудні.

ІНТЕЛІҐЕНЦІЯ ЗВІРЯТ

Інтеліґентне сотворіння думає, розуміє, поступає згідно із своїм розумом і вільною волею. Є це прикмета вроджена. Деякі природники відмовляють звірятам тих вищих душевних здібностей. Інтеліґенцію деяких звірят уважають нічим більше, як удосконаленими інстинктами памяти і досвіду. Та при цьому забувають, що щоби поступати згідно з досвідом, до того треба мати бодай якийсь розсудок, талант розріжняти предмети й особи одні від одних.

Пес, кіт, корова.

Досвід доказує нам, що звірята мають прикметну їм інтеліґенцію. Вистане зняти рушницю зі стіни, а вірний товариш ловів, пес, радісно пічне гавкати. Одначе розчаровано положиться назад, коли візьмете палицю або парасолю, бо знає, що останеться дома. Що пси мають добре розвинений слух, що розуміють змисл говорених слів, це потверджують самі власники псів.

Коли господиня вертається з базару з торбою, кіт пізнає, що в торбі є і для нього щось поласувати.

У Швайцарії трапився такий цікавий припадок. Старій корові, що мала на шиї тяжкий дзвінок і все провожала стадо, господар зняв дзвінок. Коли стадо вигнали зі стайні, ця стара корова ніяк не дала присилуватися до того, щоб вела стадо. Все верталася, а ціле стадо за нею. Коли ж їй знову припняли дзвінок, станула попереду стада і повела його на пасовище.

Первісні люди та звірята.

Деякі „дикі" люди, діти природи ще й сьогодні стоять не на вищому степені розвитку ніж звірі: вони мають лише тільки жури, щоб заспокоїти голод. Та людина стоїть вище від звіра і помисловістю, винахідчивістю. Коти ще й нині ловлять мишей таксамо, як тисячі літ тому назад. Зате звірі мають здібности, яких не мають люди: вміють знаменито розпізнавати околицю і прочувати погоду.

Бузько, який зимує тисячі миль далеко від своєї рідної місцевости, з весною віднаходить зовсім легко своє гніздо. А почтовий голуб віднайде свій голубник у міліоновому місті, хоч усі дахи однакові. У Парагваю ствердили, що коні, хоч уже були сто годин у дорозі, вміли віднайти потрібний напрям, не зважаючи на всі закрути та перехрестя. Цивілізована людина потребувала би до того принайменше мапи і компаса, а ще моглаб збитися з дороги. Сліпі коні до кількох днів призвичаюються до нової стайні і знають у ній дуже добре дати собі раду. Тут відграє важну ролю змисл нюху і дотику.

Математика — вроджена.

Павук робить свою сітку перший раз таксамо по мистецьки, як і тоді, коли вже зовсім постаріється. Молода бджола має такі самі „математичні" здібности для будування комірок у щільнику, як і старі бджоли. Людина також із уродження має дещо інстинкту, немовля відразу вміє якслід „пити". А всеж людський інстинкт є трохи змарнілий і людина заступає його розумом.

Свиня — дуже інтеліґентне сотворіння.

Можна дивуватися твердженню природників, що безроги стоять на першому місці, що торкається їх здібностей. Що свинки мають здібности пописуватися в цирку, це відомо. Техніка тресури основується на цьому, їм дають те що дані звірята люблять їсти. Львів і тигрів тресують при помочі мяса, тюленів рибами, коней цукром. Одначе нікому не вдалося придумати відповідне „меню" для безрог. Оживити в заспаній свинці іскру генія не було так легко. Відомих є чимало випадків, що льоха пожерла свої поросята. З того додумалися, що безроги це пристрасні мясоїдні звірята. Після того мали до двох місяців знамениті вислідн при тресурі безрог. Тоді ввесь зоотехнічний світ признав, що безроги це одні з найінтеліґентніших звірят.

Промислові малпи.

Д-р Келер у Тенеріфі робив досліди з малпами, щоб пізнати їх інтеліґенцію. Малпи були замкнені у великій клітці. На ріжних місцях дротяної сітки попричіпляли банани, щоб переконатися, яких способів візьмуться малпи, аби дістати ті овочі.

Одна малпа уставила три скриньки одну на одній і так здобула смачний овоч. Інша малпа прийшла на думку банани, що лежали поза кліткою, притягати шнурком. Отже придумала свого роду „ляссо". А вкінці, як уже малпи мали доволі досвіду з бананами, вживали до того прутиків, галузок рожі, крисів від капелюха, обрізки папендеклю, ганчірок. Одна дуже звинна малпа навчилася навіть вилазити на палицю та схоплювати банан, заки палиця перевернулася. Ще інша малпа брала кілька трощей і застромлювала одну в одну, щоб була довша.

Горобці теж недурні.

Мадярські орнітольоги щораз більше доходять до переконання, що треба видати війну... горобцям, бо ті настирливі, хитрі птахи розмножуються дуже скоро коштом інших. Головно в деяких частинах Будапешту горобці стали попросту язвою, так що мусіли нераз уладжувати на них лови. Та горобець надзвичайно розумний, уважно всьому приглядається. І так нпр. зробили лапку на горобців, яка зпочатку була дуже успішна. Та небаром показалося, що горобців можна ловити лише в такі лапки, які опорожнюється в замкнених місцях, а не в повітрі. Видно інші горобці слідкували, що робили люди з їх товаришами і потім вистерігалися таких лапок. Подібний, та ще цікавіший примір обсерваційних здібностей горобців запримітили при обсаджуванні штучних гнізд синичок: щоб горобці не могли дістатися до тих гнізд, зробили в тих скриньках спеціяльний отвір. Синички, що будують гнізда з мягкої трави та піря, могли дістатися з таким матеріялом, одначе не могли дістатися крізь такий отвір горобці з твердими стеблами соломи, гильочками. Отже горобці змінили матеріял для будови гнізда, стали вживати гнучкого і мягкого, щоб лише могли зайняти скриньки на гнізда. Останній примір тим більш цікавий, що видно впливає тут на цю поведінку інтеліґенція, вона велить горобцям поступати проти вродженого інстинкту.

Як бачимо, лекше є ухвалити постанову вигубити горобці, ніж дійсно зменшити скількість тих розумних птахів.

Найменші сотворіння — мурашки.

І найменші сотворіння, мурашки, мають чималу інтеліґенцію. Живуть спільним життям, держать собі дійні звірята (мшиці), збирають і складають зерно, а їх будівлі, муравлища, часто перевищають архітектуру примітивних людських племен. Змисл нюху у тих комах так дуже розвинений, що відграє важну ролю при взаїмнім пізнаванні. Кожна муравлина кольонія має свій особливий запах. Фактом є, що приятелювання і ворогування муравлів залежить передівсім від запаху. Доказано це багатьома досвідами.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Військове відзначення адв. Р. Смука.

Президент Ф. Рузвелт, як головний начальник американської армії, іменував адв. Романа І. Смука капітаном у судовім департаменті військового ґенерального штабу (Captain in the Judge Advocate General's Department). У тім департаменті рішають усі військові судові справи. Там видають правні поради головній військовій управі. Капітана Смука призначено до головного штабу 6. корпусу.

До цієї радісної новинки треба додати, що адв. Смук заслужив собі те призначення довголітньою працею. Радіємо, що в головнім військовім департаменті буде й заступник від українців. Про подібні назначення повинні старатися й інші наші молоді адвокати, бо вони вказують, що українці є добрими українцями, а заразом і добрими громадянами цього краю. Адв. Р. Смук є головним контрольором У. Н. Союзу.

За правду.

— Цей публичний шубравець назвав мене брехуном, бандитом, голотою і т. п. Я його вибю за те...

— Рація! Кожний з нас повинен битися за правду!

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ. (17)

Загрозивши Тарзанові смертю, капітан звелів його відвести да арешту. Понурими арештантськими коридорами ступав Тарзан у напрямку своєї келії. Здавалося, що інтриги Абдуля Кеба таки затриюмфують, що брехня візьме верх над правдою. А це булоб зле. Бо нема гіршого, більш деморалізуючого прикладу, як той, коли брехня перемагає правду.

Вояки відлучили хлопців від Тарзана і повели їх тимчасово до кімнати одного з офіцирів. Капітан рішив розмовитися з ними пізніше. З тяжким серцем прощались хлопці зо своїм опікуном, якого вони так обожали. А знайшовшись на самоті, Док твердо заговорив: „Ми мусимо щось робити. Коли ми нічого не зробимо, його напевно повісять".

„А що ми можемо зробити", почав зо смутком Дик, „коли ми вже зізнали під присягою, що впродовж кількох тижнів ми ні на крок не відступали Тарзана й не бачили, щоб він не то схоплював, але був у поблизу якоїнебудь дівчини — а то все не помогло". „Я знаю, що ми мусимо зробити", закричав Док з блискучими очима. „Ми мусимо знайти правдивого схоплювача".

Ця гадка була дуже добра. Але як було її виконати? Та Док уже був рішений зараз пускатися в нетри. Дик був обережніший і перед кожною виправою старався передбачити небезпеки. Стримано він промовив: „Нам треба самим запуститися в нетри, в яких повно хижих звірів". „А вжеж" відповів ще більш охочо Док. Поглянувши хвильку собі в очі, оба хлопці промовили: „Ходім".